

*М. П. Петренко,
к. е. н., докторант, Міжнародний університет бізнесу і права, м. Херсон, Україна*

ПОСТІНДУСТРІАЛЬНА ТРАНСФОРМАЦІЯ СОЦІАЛЬНО-ЕКОНОМІЧНОЇ ДИНАМІКИ МІСТА І ГЕНЕЗИС УРБАНІСТИЧНОЇ ТЕОРІЇ

*M. Petrenko,
PhD, doctoral student, University of International Business and Law, Kherson, Ukraine*

POSTINDUSTRIAL TRANSFORMATION OF THE SOCIO-ECONOMIC DYNAMICS OF THE CITY
AND THE GENESIS OF URBAN THEORY

Дослідження присвячене визначенню основних тенденцій розвитку урбаністичної теорії. Урбаністика як система знань про детермінанти, зміст та особливості виникнення, функціонування і розвитку міст є міждисциплінарною системою знань, яка завдяки особливостям об'єкту дослідження, концентровано відображає головні тенденції соціально-економічного розвитку, їх детермінанти та спрямованість. Локалізація соціально-економічної активності на території сучасних міст, априорі робить їх змістовним об'єктом відображення постіндустріальних трансформацій суспільства. Одночасно міста як полюси соціально-економічного розвитку, набувають статусу і значення самостійних агентів. Метою дослідження встановлено визначення основних характеристик постіндустріального міста на основі аналізу і синхронізації процесів соціально-економічної динаміки міст та розвитку урбаністичної теорії. Специфіка постіндустріального міста детермінується процесами глобалізації, формування інформаційного суспільства та мережевої економіки. Соціально-економічний простір міст трансформується у поліцентричну структуру, соціально-економічна активність переміщується на периферію та прилеглі території. Горизонтальна організація соціально-економічної взаємодії інтенсифікує вплив суб'єктивно-культурних факторів на міську реальність.

Research is devoted to the definition of major developments in urban theory. Urban as a system of knowledge about the determinants of the content and characteristics of emergence, functioning and development of cities is an interdisciplinary knowledge system, which is due to the peculiarities of the research object, concentrated reflects the main trends of socio-economic development, their determinants and orientation. Localization of socio-economic activity in the territory of modern cities, a priori making them meaningful object mapping postindustrial transformation of society. At the same time, cities as poles of socio-economic development, acquire the status and value of independent agents. The aim of the study it identify the main characteristics of the post-industrial city on the analysis and synchronization of processes of social and economic dynamics of cities and urban theory. The specificity of the post-industrial city is determined by the processes of globalization and the Information Society and Network Economy. Socio-economic space is transformed into a polycentric urban structure, socio-economic activity moves to the periphery and the surrounding area. The horizontal organization of social and economic interaction intensifies the impact of subjective and cultural factors on urban reality.

Ключові слова: урбаністика, соціально-економічний розвиток міста, постіндустріальна трансформація, поліцентризм, трансурбаністична динаміка.

Key words: Urban Studies, socio-economic development of post-industrial transformation, polycentric, trans urban dynamics.

ПОСТАНОВКА ПРОБЛЕМИ

Футурологічність постіндустріалізму на початку ХХІ століття перетворилася на об'єктивну, світову реальність, яка характеризується горизонтально-інтегрованими на основі логіки інформаційно-комунікаційної взаємодії, специфічними механізмами соціально-економічної організації. Переважна більшість сучасних досліджень проблематики соціально-економічного розвитку на пострадянському просторі мають латентно-марксистську каузальність, дослідницький інструментарій якої відповідає індустріальним умовам розвитку економіки. Як наслідок, з минулого у майбутнє екстраполюються затратні підходи до управління економікою на всіх рівнях її функціонування, за яких перевага віддається накопиченню виробничих ресурсів та наявності капіталовкладень. Поза увагою науковців і практиків залиша-

ються суб'єктивні складові соціально-економічних відносин (психологічні механізми та стереотипи поведінки, національно-культурні особливості, аксіологія, ментальні карти, гендерні фактори) та їх найвагоміші для економічного розвитку об'єкту дослідження, концентровано відображає головні тенденції соціально-економічного розвитку, їх підґрунтя та спрямованість. Центральне положення міст у просторово-економічному каркасі світового, національного та регіонального розвитку, обумовлює актуальність визначення сучасних тенденцій відповідних вимірів соціально-економічної динаміки та адекватних механізмів управління.

АНАЛІЗ ОСТАННІХ ДОСЛІДЖЕНЬ І ПУБЛІКАЦІЙ

Академічні розвідки, що мають своїм предметом соціально-економічну специфіку міст, являють собою порівняно нову галузь знання, яка була сформована на початку ХХ ст.

Відображаючи масштабні трансформації епохи модерну, європейські дослідники визначали міста в якості найрепрезентативніших частин суспільства. В їхньому розвитку знайшли своє відображення взаємозв'язок індустріалізації та урбанізації, відчуження та інституалізації. Ще Адам Сміт вказав на місто як втілення змін, що відбуваються у XVIII ст. та полягають у збільшенні значимості виробництва, порівняно з торгівлею в якості джерела "багатства народів" [1].

На початку ХХ ст. М. Вебер визначив місто вже втіленням не тільки економічної, а й політичної соціальної організації [2].

Подальша концептуалізація поглядів на місто як полюс соціально-економічного розвитку відбувається у роботах французького дослідника Ф. Борделя. Він обґрунтував ідею про тотожність західних міст і капіталізму. Дослідженню проблем розвитку урбанізованих територій присвячені роботи вітчизняних науковців: Б.І. Адамова, В.Н. Амитана, М.М. Габреля, Ю.Д. Денисова, Т.В. Дробишевської, В.І. Куценко, Г.І. Онушка, А.Т. Шевчук, В.В. Фінагіна, О.Н. Яницького та ін.

До класиків урбаністики можна віднести К. Маркса і Ф. Енгельса, М. Вебера, Ф. Тьоніса, Г. Зімеля. Важливим осередком формування та розвитку урбаністичної теорії у другій чверті ХХ ст. стала чиказька школа, яка отримала розвиток на базі факультету соціальних наук чиказького університету. "Міська екологія" — так називався підхід до вивчення міст, що об'єднав Р. Парка, Р. Маккензі, А. Урта, Е. Берджеса, Х. Зорбаха.

У 1960—1980-х рр. урбаністична теорія розвивалася у мажорних трьох основних напрямів:

1. Позитивістського, кількісного підходу до використання міської території.

2. Дослідження суб'єктивної складової детермінації соціально-економічних відносин у місті.

3. Радикальна політична економія, що була заснована на положеннях неомарксизму.

Своєрідним символом постіндустріального міста наприкінці ХХ ст., завдяки працям представників однойменної школи Е. Соджи, М. Девіса, М. Діе, С. Фласті — став Лос-Анджелес: "Краще місце для вивчення динаміки просторового розвитку капіталізму" [3].

Різноманітність підходів до визначення детермінант соціально-економічної динаміки сучасного міста відбиває складність цього феномену. Методологічно важливим завданням є концептуалізація "портрету" постіндустріального міста на основі визначальних характеристик його розвитку.

ПОСТАНОВКА ЗАВДАННЯ

Локалізація соціально-економічної активності на території сучасних міст, апіорі робить їх змістовним об'єктом відображення постіндустріальних трансформацій суспільства. Міста як полюси соціально-економічного розвитку, набувають статусу і значення самостійних агентів. Метою дослідження є встановлення визначення основних характеристик постіндустріального міста на основі аналізу і синхронізації процесів соціально-економічної динаміки міст та розвитку урбаністичної теорії.

ВИКЛАД ОСНОВНОГО МАТЕРІАЛУ ДОСЛІДЖЕННЯ

Урбаністичну теорію можна з упевненістю вважати частиною економічної та соціальної теорії, виходячи з єдності категоріально-понятійного апарату. В той же час представники урбаністики намагаються на тому, що соціально-економічне життя в місті наділене персональною специфікою. Складності взаємодії теорії соціально-економічних відносин і міста обумовлюються тим, що місто є основним простором, у якому відбуваються соціально-економічні зміни, і ключовим місцем, у якому створюється новий зміст відповідних теорій.

Сучасне місто як самостійний суб'єкт соціально-економічних відносин постійно трансформується, виступає носієм і, одночасно, місцем формування специфічних ознак модерності та пост модерності, індустріальної і постіндустріальної епохи, глобалізації. Взаємозв'язок міста, як складної та багатоманітної системи мереж соціально-економічної взає-

модії з іншими вимірами абстрактної та емпіричної реальності має три ключових вузла.

По-перше, вбудованість у макроекономічні тенденції такі, як деіндустріалізація, неолибералізм, індивідуалізація і коммодифікація відносин, що втілюються в таких міських процесах, як посилення просторової сегрегації, зріст безробіття, криза зв'язків "за місцем проживання", формування мережевої економіки. По-друге, інтеграція міст у глобальну економіку, що супроводжується посиленням залежності міст від національних, наднаціональних і глобальних факторів. По-третє, відносини між містами характеризуються нерівністю. Їхні змагання і взаємозалежність неминує призводять до того, що одні міста перетворюються у полюси економічного росту, концентруючи ресурси та інвестиції, а інші залишаються на периферії соціально-економічного розвитку.

Урбанізація за всієї популярності та значимості її універсальних моделей набуває різних форм у залежності від соціально-економічних обставин, варіантів політичного контролю і типів культур. Розповсюдження набули відповідні типології: доіндустріальні, індустріальні та постіндустріальні міста; соціалістичні та постсоціалістичні; міста метрополії та постколоніальні міста. Таким чином, найбільш розповсюдженою практикою є аналіз міст, який здійснюється на основі екстраполяції сутнісних ознак пануючих соціально-економічних відносин.

Класичне осмислення міської модерності почалося в роботах Г. Зімеля і авторів чиказької наукової школи. Урбаністика Г. Зімеля має соціологічне підґрунтя і фокусується на проблемі діалектики взаємовідносин людини і оточуючого світу.

Суспільство періоду модерну мислиться як джерело тиску на людину, що подібне природі, закони якої невблаганні і від якої треба захищатися. Наслідком відповідного підходу є концепція віталістського еволюціонізму, що зосереджується на ресурсах самоконститування і самоорганізації. Щоб задовольнити свої інтереси у відношенні один одного, люди створюють особливі соціальні форми такі, як обмін і поділ праці, мистецтво і наука, етика та естетика. Поступово кожна із цих форм створює особливу для себе логіку і формує відносну автономію від інших, частково втрачаючи свою інструментальність. Тільки гроші зберігають інструментальність, залишаючись головним соціальним зв'язком.

Концепція міського типу особистості і джерел його формування, що лежать у місті модерну зводиться до відображення нових форм соціалізації, за яких соціум (що персоніфікується містом, у якому панують гроші і раціоналізм) стає джерелом змісту для суб'єкта, який одночасно жадає розвинути свою індивідуальність. Гроші гомогенізують соціально-економічну реальність, віддаляють суб'єктів від виробленої ними продукції й самої праці. Міське оточення тисне на людину багатоманітністю суперечливих стимулів, не даючи можливості самостійно визначитися з особистими цінностями, цілями і засобами їхнього досягнення. За відповідних умов на основі особистості формується особливе відношення байдужості до всього, що відбувається навколо, яке формує суб'єкт, знецінюючи зовнішній світ і такою ціною зберігаючи недоторканність свого внутрішнього світу [4].

Капіталістичні форми соціально-економічної організації мали наслідком руйнування колективів і "знебарвлення" людей. Як впливає з есе про великі міста, усі люди у великих містах виявляються чужинцями один до одного. Домінуюча життєва позиція характеризується амбівалентним відношенням до світу і навколишніх людей, унікальністю яких не є цінністю. Людина орієнтується серед сторонніх підрозділяючи їх на типи. І сама виявляється об'єктом такої типізації, як тільки виходить на вулицю. Підсумок простий: сторонні або чужинці — всі [4].

Соціально-економічного значення набули висновки Г. Зімеля щодо механізмів територіального районування міського простору, детермінованих діалектикою відносин свій — чужий на соціально-класовому та національному рівнях, за яких відповідні групи тяжіють до фізичного відділення у просторі місць свого проживання від інших груп.

Стрімкий розвиток Чикаго, який відбувався завдяки припливу різноманітних хвиль мігрантів, надав можливість представникам однойменної школи в урбаністиці створити свою теорію. Дослідники розглядали місто в якості організму, який постійно розвивається, причому цей розвиток

включав як зріст, так і занепад, як соціальну норму, так і соціальну патологію. Основним чинником соціально-економічного співіснування проголошувався принцип соціального дарвінізму — виживає найсильніший. У ньому біологізм сполучався з еволюціонізмом, форми соціально-економічних відносин у місті визначалася наявним матеріальним середовищем як результати неусвідомленої еволюції.

Подальшого розвитку у чиказьців отримала теорія просторового районування території міста, за якої в умовах "біотичної боротьби", тобто змагання і пристосування груп людей, різні соціальні функції закріплюються за найбільш підходящими для них ділянками міського простору. Ті види активності, які функціонально найбільше підходили для даного місця, поступово в ньому запановували, витісняючи інші активності, яким необхідно було шукати для себе нові місця.

Соціальний дарвінізм знайшов вираження в теоріях концентричних зон і "природних" ареалів. Трансформація індустріального міста у зв'язку із зростом кількості населення розглядалася в контексті боротьби за ресурси, у ході якої складаються так звані природні ареали, кожен з яких закріплює за собою окрема група людей. "Природні" ареали — це соціально-економічні простори, що виникають у ході "природного" екологічного розвитку міста.

Соціально-економічні процеси у місті, таким чином, набувають просторової кореляції: бідні райони поступаються за популярністю багатим, а соціальна сегрегація виражається у просторовому районуванні.

У другій половині ХХ ст., глобалізація, що відбувалася на тлі прискороженого науково-технічним прогресом економічного розвитку, зробила міста центрами цілого спектра нових політичних, соціальних, культурних, економічних процесів. Масштабні глобалізаційні процеси приводять до формування нових просторових феноменів, у результаті чого "евристичний простір" трансформується у напрямі "міста-регіону". За постіндустріального розвитку необхідно говорити про "трансурбаністичну динаміку", за якої місто трансформується в лише один з багатьох вузлів мережеских соціально-економічних відносин. А в його розумінні на перший план виходить глобальне позиціонування.

Представники кількісного підходу продовжували традиції чиказької школи картографування міста, використовуючи статистичні методи і біхевіористські моделі, які показали великий ступінь ірраціональності у поведінці жителів міста [5].

Предметом дослідження радикальної політичної економії були процеси формування відносин виробництва, споживання, розподілу й обміну, і головне, управління життєдіяльністю міста. Оскільки детермінантою усіх міських явищ і проблем для марксистської урбаністики був капіталізм, усі агенти міського розвитку мислилися як залучені у пошук найбільш вигідних місць для вкладення капіталу.

Жорстка детермінованість економічними інтересами та підприємницькою функцією не надавала відповідним теоріям можливості пояснити багатоманіття форм соціально-економічної і культурної взаємодії. Відповідну прогалину урбаністичної теорії намагалися з 1970-х рр. заповнити дослідники міської суб'єктивності в контексті постколоніальних та феміністичних досліджень. Постструктуралистський підхід суб'єктивістів дозволив його прихильникам продемонструвати взаємозв'язок матеріальних і нематеріальних сил у детермінації процесів соціально-економічної взаємодії. Найголовнішою причиною зміни вектора досліджень у бік постструктуралізму були радикальні зміни у соціально-економічній реальності самих міст, які перебували у стадії "децентрації", тобто руйнування економічно детермінованої структури з центром у ділових та промислових районах. ІТ-компанії, торговельні й розважальні центри, заводи та інші виробництва — почали переміщуватись за кордоном міста.

Постколоніальні дослідники міста виходять з тези про полікультурну основу всіх соціально-економічних процесів, виступаючи проти традиційного бачення європейської науки, за якого "західне" і "європейське" визнається ціннісним центром, а все інше розглядається як задалегідь "недорозвинене" і далеке від цивілізації. Постколоніальні автори вважають інакше. Поділ світу на захід і схід втратив першість у каузальному поясненні постіндустріальної соціально-економічної динаміки. Наукові центри Європи і Америки представлені великою кількістю дослідників з країн Азії, Африки і Латинської Америки, більшість виробництв сучасної електроніки сконцентровано у Китаї, Малайзії, Таїланді,

Сінгапурі та інших азійських країнах. Тобто наявний соціально-економічний потенціал вже не можна вважати зобутком лише європейської цивілізації.

Головним постколоніальним викликом сучасному світу є "зворотній" рух у країни-метрополії великої кількості мігрантів, що породжує зміну логіки існування сучасних міст, підвищує ентропію міського простору, конкуренцію за його окремі райони. Дослідники обґрунтовують ідею діалектичного взаємовпливу відносин між європейцями й африканцями, середнім класом і біднотою, модерністю і колоніалізмом. Т. Моррісон вказує на підвищення значимості національного питання у сучасних соціально-економічних відносинах міста. Раса — розглядається як конструкція (акваріум, який став видимим), що впорядковує життя на основі національно-культурної ідентичності [6].

Глобалізація нівелює відмінності між великими західними містами "першого світу" і містами Африки, Азії і Латинської Америки, що належать до "третього світу", формують певна однорідність і порівнянність досвіду життя в цих містах [7].

Суб'єктивістські підходи до розуміння специфіки міського життя отримали розвиток у гендерних дослідженнях, перш за все феміністського напрямку. За розповсюдженого розуміння міста, що поєднує модернізацію й урбанізацію, воно мислиться як місце свободи від соціально-культурних забобонів і норм. Феміністські автори говорять, що свобода і мобільність у містах довгий час були прерогативою чоловіків [8].

Гендерні відносини — значимий елемент загального структурування міського простору, що базується на нерівності між полами, соціальними групами, класами, расами і т.д. На думку феміністів, сучасні міські ландшафти — це продукт патріархальних гендерних відносин, за яких міста втілюють потреби та уявлення про необхідний порядок речей саме чоловіків (політиків, архітекторів, економістів і т.д.) [9].

Одночасно дослідники зауважують на тому, що гендерний порядок, заснований на моделі одного працюючого у сім'ї з 1970-х рр., поступається новим реаліям. Зріст числа зайнятих в економіці жінок, їхні кар'єрні успіхи змінюють управлінську й організаційну логіку соціально-економічних відносин.

Постіндустріальна трансформація набула теоретико-методологічного осмислення у працях представників лос-анджелеської школи урбаністики. Центральним елементом концепції є поняття реструктуризації та її механізми на різних рівнях просторово-економічного аналізу — від міського району до глобальних ринків, або "світових режимів нагромадження". Докорінно змінені були акценти просторової організації. На противагу авторам чиказької школи, які визнавали в якості типових для індустріального суспільства форм розвитку міст — агломерації. Е. Соджа переконував, що до кінця ХХ ст. такі форми себе повністю вичерпали. Апелюючи до прикладу Лос-Анджелеса, він наполягає на тому, що про місто як центр регіону вже не має сенсу говорити, оскільки специфічні соціальні, економічні й політичні процеси призвели до формування поліцентричної моделі територіальної організації. У той же час символічне — маркетингове значення міста виросло. Кожне місце, принаймні формально, претендує на те, щоб бути містом, а процес урбанізації "став відчутно преривчастим і не впорядкованим" [10].

Порівнюючи зміст досліджень чиказької і лос-анджелеської шкіл можна дійти наступних висновків про динаміку урбаністичної теорії від модерну до постмодерну. По-перше, індустріальна — модерна модель міста мала моноцентричний характер. Постіндустріальне місто, за дослідженнями лос-анджелеської школи є поліцентричним. По-друге, чиказьці вважали центр місцем локалізації основних соціально-економічних процесів. У постіндустріальному місті акцент зміщується на периферію. По-третє, кількісний підхід чиказької школи спирався на методологію об'єктивного наукового дослідження, лос-анджелеська школа допускає врахування суб'єктивної сторони соціально-економічних відносин. По-четверте, відповідною крапкою наукового аналізу чиказької школи були матеріальні виміри міської дійсності, лос-анджелеські дослідники навпаки, будують свій аналіз на тезі про те, що соціальне й політичне уявлюване стає матеріальною силою, втілюючись у нових міських проектах. По-п'яте, чиказька школа практично ігнорувала діяльність владних структур, а дослідники з Лос-Анджелеса, часто роблять її дії центральним предметом

аналізу. По-шосте, основним економічним чинником розвитку міста модерну визнається індустріалізація. Тоді, як постмодернове місто розвивається в умовах деіндустріалізації і реіндустріалізації, зокрема зросту сфери послуг, розвитку мережевої економіки. По-сьоме, індустріалізація передбачає лінійність еволюційної динаміки, а постіндустріальне місто, представляє собою своєрідне поле можливостей, у якому розвиток однієї частини в результаті капіталовкладень ніяк не пов'язаний й ніяк не відбивається на розвитку якоїсь іншої.

Наступність цих шкіл у розвитку урбаністичної теорії знаходить свій прояв в концептуалізації міської сутності у понятті про "впорядкований світ" — осередок соціально-економічних процесів, організований на основі діючих уявлень про соціальний порядок. Найбільш вживаною організаційно-просторовою моделлю в урбаністиці стає концентричне зонування міської території за ознаками управлінських, виробничих, соціальних функцій з деталізацією їхньої суб'єктивної специфіки на основі соціально-економічної ієрархії.

Залишаючись на позиціях неомарксизму М. Девіс відображає, як місцева еліта, захищаючи свої інтереси, через операції на ринку нерухомості й спекуляцію землею в ім'я "розвитку міста", змінює міський простір.

Теоретичні конструкції неомарксизму отримали подальший розвиток у дослідженнях Д. Харві і Ф. Джеймсона. Перший розвиває економічний аналіз постмодерності, визначаючи в якості знакових феномени "гнучкого нагромадження" і глобалізації. Другий, на основі синтезу складових соціально-економічної реальності, різноманітних культурних проявів — формулює загальну картину нової стадії розвитку капіталізму, що відзначається зростом обсягів споживання та владою транснаціональних корпорацій. Ф. Джеймсон зазначає, що постмодернізм відображає третю ("пізню") стадію розвитку капіталізму, яка проявляється, по-перше, у технологічному детермінізмі, який спричиняє прискорення соціально-економічного розвитку й нагромадження відповідних можливостей і загроз, по-друге, у глобалізації капіталу, по-третє, в організації життя суспільства навколо споживання, по-четверте, у зміцненні позицій масової культури і мас-медіа, по-п'яте, у завершенні процесу індустріалізації.

ВИСНОВКИ З ДАНОГО ДОСЛІДЖЕННЯ

Узагальнена картина специфіки постіндустріального міста відображає основні тенденції соціально-економічного розвитку епохи постмодерну. По-перше, постфордистська трансформація промислового виробництва, пов'язана з переходом від вертикальної до горизонтальної організації виробничих процесів. В умовах індустріальної — фортдистської економіки виробництво окремих товарів здійснювалося силами однієї компанії, за постіндустріальної (постфордистської) трансформації, виробництво організовується на основі механізмів аутсорсингу — розміщення замовлень на виробництво складових продукту серед мережі невеликих компаній. На постфордистських підприємствах відсутні великі запаси комплектуючих та готової продукції, оскільки логістика працює в системі "Just In Time". Близькість робочої сили до місця виробництва поступається місцем іншому пріоритету: зниженню витрат на вартість праці, для досягнення якого, трудомісткі виробництва розміщуються у країнах другого і третього світу.

По-друге, панування неоліберальної концепції економічного розвитку, що засновується на змаганні індивідів, міст і регіонів, децентралізації, дерегуляції й приватизації промисловості, землі і системи соціального захисту. Неоліберальна парадигма, заснована на положенні про особисту відповідальність індивіда за власне благополуччя, що й висуває на перший план такі варіанти ідентичності жителів міста, як споживач і клієнт.

По-третє, підсилення взаємозв'язку у соціально-економічному розвитку міста з регіоном в якому воно розташовується, поєднання великих міст з прилеглою територією — міські агломерації.

По-четверте, включеність у глобальні процеси, які відзначаються інтеграцією національних і регіональних інтересів в систему інтересів транснаціональних корпорацій і міжнародних організацій, за якої держави підкоряються їхнім владно-економічним можливостям, цілям і завданням розвитку. Відкритість міжнародних економічних відносин спричиняє підвищену зацікавленість міської влади та бізнесових кіл у включеності міста до глобальних економічних

відносин, що відкриває можливості для отримання додаткових інвестицій, виходу на нові ринки. "Новий локалізм" як стратегія соціально-економічного розвитку передбачає великі фінансові вкладення у міський брендинг.

По-п'яте, світові або глобальні міста. Нерівномірний розвиток спричинив формування світової і регіональної системи присвоєння доданої вартості з її розподілом на центр, напівпериферію і периферію. Відповідно вирізнюються світові або глобальні міста, в яких концентрується управління світовою економікою Лондон, Нью-Йорк, Токіо та ін.

По-шосте децентралізація, формування поліцентричності просторового устрою, за якої активно зростають пригороди, переважаючи за площею первинне "ядро", за місто переносяться компанії, виробничі потужності, торгівлі і розважальні центри.

По-сьоме, збільшення "дисциплінуючого" впливу на поведінку людини, який проявляється у постійному збільшенні числа поліцейських, представників охоронних агентцій, організації відеоспостереження у публічних містах.

По-восьме, постіндустріальне місто — "місто-симулякр", у якому виробляється гіперреальність тобто дійсність, яка приховує той факт, що її немає. Постіндустріальне місто — це місто формування нових, штучних цінностей та сенсів буття, завдяки яким відбувається маніпулювання поведінкою людей.

Література:

1. Смит А. Исследование о природе и причинах богатства народов / А. Смит. — М.: Наука, 1993. — 572 с.
2. Вебер М. Город. Избранные произведения / М. Вебер. — М.: Прогресс, 1990. — 808 с.
3. Soja E.W. Taking Los Angeles Apart: Some Fragments of a Critical Human Geography // Environment and Planning D: Society and Space. — 1986. — Vol. 4. — P. 255—272.
4. Зиммель Г. Конфликт современной культуры // Зиммель Г. Избранные работы. — К.: Ника-Центр, — 2006. — С. 61—79.
5. Lynch K. The Image of the City. — Cambridge: The MIT Press, 1960.
6. Morrison T. Playing in the Dark: Whiteness and the Literary Imagination. — Cambridge: Harvard University Press, 1992.
7. Chakravorty S. From Colonial City to Global City? The Far-From-Complete Spatial Transformation of Calcutta // Globalizing Cities: A New Spatial Order? / Ed P. Marcuse and R van Kempen. — Oxford: Blackwell, 2005. — P. 56—77.
8. Buck-Morss S. The Flaneur, the Sandwichman and the Whore: the Politics of Loitering // New German Critique. 1986. — Vol. 39. — P. 99—140.
9. Roberts M. Living in a Man-Made World: Gender Assumptions in Modern Housing Design. L: Routledge, 1991.
10. Soja E.W. Postmetropolis. Critical Studies of Cities and Regions. — Oxford: Blackwell, 2000.

References:

1. Smyt, A. (1993), Yssledovanye o pryrode y prychnakh bohatstva narodov [An Inquiry into the Nature and Causes of the Wealth of Nations], Nauka, Moscow, Russia.
2. Veber, M. (1990), Horod. Yzbrannyye proyvedenyia [City. Selected Works], Prohress, Moscow, Russia.
3. Soja, E.W. (1986), "Taking Los Angeles Apart: Some Fragments of a Critical Human Geography", Environment and Planning D: Society and Space, vol. 4, pp. 255—272.
4. Zymmel', H. (2006), Konflykt sovremennoj kul'tury [Conflict of Modern Culture], Nyka-Tsentr, Kyiv, Ukraine.
5. Lynch, K. (1960), The Image of the City, The MIT Press, Cambridge, UK.
6. Morrison, T. (1992), Playing in the Dark: Whiteness and the Literary Imagination, Harvard University Press, Cambridge, UK.
7. Chakravorty, S. (2005), From Colonial City to Global City? The Far-From-Complete Spatial Transformation of Calcutta. Globalizing Cities: A New Spatial Order?, Blackwell, Oxford, UK.
8. Buck-Morss, S. (1986), "The Flaneur, the Sandwichman and the Whore: the Politics of Loitering", New German Critique, vol. 39, pp. 99—140.
9. Roberts, M. (1991), Living in a Man-Made World: Gender Assumptions in Modern Housing Design, Routledge, London, UK.
10. Soja, E.W. (2000), Postmetropolis. Critical Studies of Cities and Regions, Blackwell, Oxford, UK.

Стаття надійшла до редакції 30.10.2014 р.